

Pelastakaa Lapset

TURVAA JA TUE

Opas vanhemmille

JOHDANTO

Tämä opas on tarkoitettu 11–17-vuotiaiden nuorten vanhemmille ja vanhemman asemassa oleville aikuisille. Oppaasta löytyy tietoa nuoren seksuaalisuudesta, netissä tapahtuvasta lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta sekä siitä, miten tukea nuorta turvallisessa netin käytössä ja miten toimia, jos nuori on kohdannut netissä seksuaaliväkivaltaa. Voit kokea hyödylliseksi lukea oppaan lyhyemmissä osissa. Jos luet opasta tilanteessa, jossa nuori on kertonut sinulle kokemastaan seksuaaliväkivallasta ja kaipaat nopeasti käytännön ohjeita, löydät ne sivulta 16.

On tärkeää, että vanhemmat pyrkivät ymmärtämään, millaista arkea nuoret elävät. Esimerkiksi netti, some ja pelit ovat nuorelle luonnollinen ympäristö viettää aikaa ja tarjoavat nuorelle monenlaisia positiivisia asioita. Niissä nuori voi esimerkiksi pitää yhteyttä läheisiin, luoda uusia ystävyysuhteita ja oppia uutta. Digitaalisten ympäristöjen käyttöön liittyy kuitenkin riskejä, joista vanhemman on tärkeä olla tietoinen. Tieto digitaalisissa ympäristöissä tapahtuvasta seksuaaliväkivallasta auttaa vanhempaa suojelemaan nuorta ja olemaan lapselleen tuki ja turvallinen aikuinen.

Oppaassa käsiteltävät aiheet voivat tuntua haastavilta ja ne voivat herättää vanhemmassa monenlaisia tunteita. Opas on pyritty kirjoittamaan realistisesti, mutta ilman turhaa pelottelua. Jos vanhempana kaipaat apua oppaassa käsiteltyjen asioiden prosessointiin, löydät tämän linkin takaa tietoa tukea tarjoavista tahoista: pelastakalapset.fi/tukipalveluita

Oppaassa on lainauksia Pelastakaa Lasten teettämästä kyselystä, jonka pohjalta on julkaistu ”**Grooming lasten silmin -selvitys 11-17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä**” (2021).

TURVAA JA TUE - OPAS VANHEMMILLE

Pelastakaa Lapset 2022

Teksti: Eveliina Karhu, Janita Tasa, Maarit Mustonen, Pauliina Sillfors, Tanja Simola

Taitto: Atte Nykänen

Kuvat: 358

TERMIT

SEKSUAALISSÄVYTTTEINEN VIESTITTELY NUORTEN VÄLISISSÄ SUHTEISSA.

Seksuuallissävytteinen viestittely voi pitää sisällään esimerkiksi ulkonäön kehumista, kysymyksiä seurustelusta tai seksistä, vihjailevia emojieita (esim. 🍆🍑) pornografisen materiaalin tai alastonkuvien lähettämistä tai niiden pyytämistä. Seksuuallissävytteinen viestittely voi olla osa nuorten välistä seurustelusuhdetta. Suostumuksellista saman ikäisten nuorten keskinäistä seksuaalissävytteistä viestittelyä voidaan kutsua myös seksiviestittelyksi (englanniksi sexting). Suostumuksellisella viestittelyllä tarkoitetaan sitä, että molemmat osapuolet ovat sekä halukkaita saamaan että lähettämään viestejä toisilleen. Viestejä tai kuvia ei näissä tilanteissa jaeta ulkopuolisille. Vain suostumuksellinen seksuaalissävytteinen viestittely on sallittua. Huom! Jos aikuinen lähettää alle 16-vuotiaalle nuorelle seksuaalissävytteisiä viestejä, on se aina lähtökohtaisesti laitonta.

SEKSUAALIVÄKIVALTA.

Seksuualiväkivaltaa on mikä tahansa henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaava teko, sen yritys, ei-toivottu seksuaalinen kommentti tai lähestyminen, joka tapahtuu ilman henkilön suostumusta riippumatta siitä, millainen suhde tekijän ja seksuaaliväkivallan kohteen välillä on. Seksuualiväkivalta on yksi väkivallan muoto, jossa henkilön rajoja rikotaan esim. koskettamalla, ahdistelemalla tai pakottamalla. Seksuualiväkivaltaa voi tapahtua missä tahansa ympäristössä, kuten kotona, julkisessa tilassa tai netissä. Seksuualiväkivalta ei siis vaadi fyysistä kontaktia. Suomen rikoslaisissa seksuaaliväkivallan teoista käytetään erilaisia termejä. Suomen laissa on myös 16 ja 18 vuoden suojaikäraja. Lue lisää netissä tapahtuvasta seksuaaliväkivallasta sivulta 8 ja suojaikärajoista sivulta 10.

GROOMING – LAPSEN TAI NUOREN HOUKUTTELU SEKSUAALISIIN TARKOITUKSIIN.

Groomingia voi tapahtua sekä netissä että netin ulkopuolella. Netissä aikuinen voi lähestyä nuorta esimerkiksi somessa tai pelialustalla. Aikuisen tarkoituksena voi olla saada nuori viestimään kanssaan seksuaalissävytteisesti ja ehkä sopia tapaaminen netin välityksellä tai netin ulkopuolelle. Tavoitteena on kohdistaa nuoreen seksuaaliväkivaltaa. Lue lisää groomingista sivulta 8.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ.

Termiä seksuaalinen häirintä käytetään kuvaamaan tilannetta, jossa toinen henkilö sanallisesti, sanattomasti tai fyysisesti loukkaa henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Termi on päällekkäinen seksuaaliväkivaltatermin kanssa. Asiat, jotka ovat nuoreen kohdistettua seksuaalista häirintää, ovat siis myös seksuaaliväkivaltaa. Usein esimerkiksi seksuaalissävytteisestä kommentoinnista, kuvien lähettamisestä tai vihjailevasta puheesta käytetään seksuaalinen häirintä -termiä. Nuoren voi olla helpompi hahmottaa, että hänen saamansa häiritsevät ja inhottavalta tuntuvat viestit ovat häirintää väkivallan sijaan. Kun seksuaalinen häirintä kohdistuu lapseen tai nuoreen, voi teko täyttää rikoksen tunnusmerkit helposti.

NETTIVIHJE-PALVELU

Pelastakaa Lapset ylläpitää Nettivihje-palvelua, jonne nuori tai hänen läheisensä voi tehdä ilmoituksen, jos nuori on kohdannut netissä aikuisen taholta seksuaalista häirintää tai houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin. Nettivihjeeseen voi ilmoittaa myös, jos nuoren omaa tai toisen lapsen tai nuoren alastonkuvaa levitetään, jos lapsen tai nuoreen on kohdistettu seksuaaliväkivaltaan liittyvää ihmiskauppaa tai jos on nähnyt netissä materiaalia, joka on lasta seksuaalisesti loukkaavaa.

Ilmoittajan ei tarvitse tietää, onko tilanteessa tapahtunut rikos. Epäily vääränlaisesta toiminnasta riittää. Nettivihjeen asiantuntijat tarkistavat saapuneet ilmoitukset ja arvioivat, pitääkö vihje sisällään mahdollisesti laitonta toimintaa tai materiaalia. Kaikesta mahdollisesti laittomaksi arvioidusta toiminnasta ja materiaalista ilmoitetaan poliisille.

Ilmoituslomakkeeseen voi tutustua täällä: nettivihje.fi/ilmoita.

Lomake on suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Nettivihjeen asiantuntijoille voi myös soittaa ja pyytää neuvoa.

Nettivihjeen asiantuntijoiden yhteystiedot löytyvät täältä: nettivihje.fi.

Sivulla 18 on lisätietoa Nettivihjeeseen ilmoittamisesta sekä neuvoja, miten keskustella Nettivihjeestä nuoren kanssa.

NUOREN SEKSUAALISUUS

Lapsuuteen ja nuoruuteen, kuten ihmisen koko elämään, kuuluu tärkeänä osana seksuaalisuuden kasvu ja kehitys. Ihmisen seksuaalisuuden kehitys alkaa jo vauvana, jolloin lapsi nauttii hoivasta ja hellyydenosoituksista, ja se jatkuu nuoruudesta aikuisuuteen - koko elämän ajan. Jokaisen nuoren seksuaalisuus kehittyy omaan tahtiinsa ja omalla tavallaan. Turvallinen varhainen kiintymyssuhde lasta hoitaviin aikuisiin on tärkeää myös seksuaalisuuden kehittymisen vuoksi.

Nuori tarvitsee seksuaalikasvatusta ja siihen on jokaisella nuorella oikeus. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on vahvistaa nuoren tietoa sekä edistää hyvää seksuaaliterveyttä ja hyvinvointia. Pienten lasten kanssa seksuaalikasvatus on puhumista kehosta, sen eri osien nimistä, tunteista ja siitä, miten kehoa kannattaa hoitaa. Nuoren seksuaalikasvatukseen kuuluvat lisäksi tiedon antaminen ja vahvistaminen mm. murrosiästä ja kehon muutoksista, seksuaaliterveydestä, minäkuvasta, sukupuolista ja sukupuoli-identiteeteistä, seksuaali-identiteeteistä sekä erilaisista suhteista muihin ihmisiin.

Seksuaalikasvatusta annetaan kotona ja esimerkiksi koulussa. Kotona annettava seksuaalikasvatus tulee yleensä varsin luonnostaan osana arkea ja muuta kasvatusta. On myös teemoja, joita vanhempi voi ottaa nuoren kanssa tietoisesti puheeksi. Näitä ovat esimerkiksi suostumus, seksi ja seksuaaliväkivalta. Mikäli nuori ei saa tarvitsemaansa tietoa kotona, koulusta tai muista turvallisista lähteistä, hän etsii tietoa todennäköisesti muualta - esimerkiksi netistä tai kavereilta. Tämä tieto ei välttämättä ole ajantasaista tai tutkittuun tietoon pohjautuvaa. Nuori saattaa myös huolestua ja kokea ahdistusta, jos ei uskalla puhua asiasta, joka häntä mietityttää.

Seksuaalikasvatuksessa on tärkeää lähteä liikkeelle seksuaalisuuden hyvistä ja positiivisista näkökulmista. Nuoren tulee saada myös tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä riskeistä, kuten netissä tapahtuvasta seksuaaliväkivalta, jolloin hänellä on tietoa ja taitoja toimia mahdollisissa vaaratilanteissa. Seksuaalikasvatuksessa on hyvä muistaa, että lapsen ja nuoren seksuaalisuus eroaa aikuisen seksuaalisuudesta. Seksuaalikasvatusta antavan aikuisen voi olla helpompi lähestyä aihetta pohdittuaan ensin omaa suhtautumistaan seksuaalisuuteen ja siihen liittyviin aiheisiin. Pohdinnan tukena voi käyttää harjoitusta 1.

Lähteet ja lisätietoa aiheesta:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085324>

Bildjuschkin, Katriina (toim) 2015. Seksuaalikasvatuksen tueksi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-542-4>

HARJOITUS 1

Varaa harjoitukseen rauhallinen hetki ja ota esille kynä ja paperia. Kirjoita sana seksuaalisuus paperin keskelle ja ympyröi sana. Kirjaa seksuaalisuus-sanan ympärille kaikki asiat, joita mieleesi sanasta tulee. Tämän jälkeen kirjoita jo kirjoittamistasi asioista mieleesi tulevia sanoja. Millaisena asiana tai ominaisuutena seksuaalisuus sinulle näyttäytyy? Tee sitten lapsen seksuaalisuudesta samoin kuin edellä on ohjeistettu. Millaisia tunteita lapsuus ja seksuaalisuus sinussa herättävät? Miten lapsen seksuaalisuus eroaa aikuisen seksuaalisuudesta?

Lähde: muokattu teoksesta Bildjuschkin ja Ruuhilahti 2012.

Mitä ihmettä? Opas ammattilaisille. Seksuaalikasvatusta 3-9 -vuotiaille.

<http://www.nektaria.fi/site/wp-content/uploads/2019/11/Mit%C3%A4-ihmett%C3%A4.pdf>

MUISTA MYÖS

Saman ikäisten nuorten välinen suostumuksellinen seksuaalissävytteinen viestittely ja kuvien lähettäminen on OK. Pelastakaa Lasten ”**Mun keho mun rajat -tietoa alastonkuvien jakamisesta ja seksuaalissävyytteisestä viestittelystä**” -nimisessä nuorille suunnatussa oppaassa on ohjeita mm. turvallisempaan intiimien kuvien lähettämiseen suostumuksellisessa suhteessa ikätoverille.

Teknologia ja some osana nuoren seksuaalisuutta voi tuntua vanhemmasta pelottavalta ja vieraalta alialta. Vanhemman on kuitenkin tärkeä pyrkiä ymmärtämään, mistä näkökulmasta nuori asiaa lähestyy ja miksi seksuaalissävyytteinen viestittely voi olla nuoresta jännittävää ja kivaa. Ehdoton kieltäminen tai silmien sulkeminen alialta eivät edistä nuoren turvallisuutta. Nuori saattaa siinä tapauksessa silti lähettää viestejä tai kuvia, mutta vanhemmalle kertominen voi olla vaikeampaa, jos jotain ikävää tapahtuu viestien tai kuvien lähettämisen jälkeen. On tärkeä muistaa, että nuorella on oikeus seksuaalisuuteen ja sen ilmaisuun. Vanhempi voi pohtia, miten hän voisi tukea nuorta toimimaan turvallisesti, jos nuori päättää lähettää seksuaalissävyytteisiä viestejä tai kuvia ikätoverilleen. Keskustelun tukena voi käyttää esimerkiksi Mun keho mun rajat -opasta tai oppaaseen voi tutustua yhdessä nuoren kanssa.

MITÄ ON LAPSIIN KOHDISTUVA SEKSUAALIVÄKIVALTA NETISSÄ?

Seksuaaliväkivaltaa on mikä tahansa toisen seksuaalisuutta vahingoittava teko, sen yritykset, ei-toivottu seksuaalinen kommentti tai lähestyminen.

Rikoslaisissa lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta määritellään eri termein kuin tässä oppaassa. Alla kuvatut tilanteet voivat kuitenkin täyttää rikoksen tunnusmerkistön, joten kaikista niistä on tärkeä ilmoittaa poliisille tai Nettivihjeelle (katso s. 18 ohjeet ilmoittamiseen). Vanhemman tai nuoren ei tarvitse tietää, mistä rikosnimikkeestä on mahdollisesti kyse.

LAPSIIN KOHDISTUVAA SEKSUAALIVÄKIVALTAAN NETISSÄ ON ESIMERKIKSI TILANNE, JOSSA:

- aikuinen lähettää nuorelle pornografista materiaalia tai linkkejä materiaaliin.
- aikuinen lähettää nuorelle alastonkuvan itsestään.
- aikuinen pyytää nuorelta alastonkuvaa.
- aikuinen lähettää nuorelle seksuaalissävytteisiä viestejä.
- aikuinen on nuoren kanssa live-videoyhteydessä, jossa saa nuoren toimimaan seksuaalisella tavalla tai tekee itse seksuaalisia tekoja nuoren edessä. Tällainen toiminta on seksuaaliväkivaltaa myös esimerkiksi silloin, jos nuori menee alustalle, jossa tavataan tuntemattomia ihmisiä videon välityksellä, ja tutustuu siellä aikuiseseen.
- aikuinen ehdottaa nuorelle tapaamista ja ehdotuksesta käy ilmi, että tarkoituksena on kohdistaa nuoreen seksuaalisia tekoja.

Netissä aikuisen on helppo esiintyä feikkiprofiililla tai toimia anonyymisti lähestyessään nuorta. Aikuinen voi pyrkiä lähestymään nuorta seksuaalisessa tarkoituksessa somessa, pelialustalla, keskustelupalstalla – missä vain nuorten suosimassa sovelluksessa tai sivustolla.

Tilannetta, jossa aikuinen lähestyy nuorta tarkoituksenaan houkutellessa häntä seksuaalisiin tarkoituksiin, kutsutaan **groomingiksi**. Groomingissa aikuisen tavoite on kohdistaa nuoreen seksuaaliväkivaltaa netissä tai netin ulkopuolella. Grooming on Suomessa laitonta. Yllä olevien esimerkkien lisäksi laitonta voi siis olla pyrkimys houkutellessa nuorta yllä kuvatuihin tilanteisiin.

Groomingissa aikuinen tai tuntematon henkilö saattaa lähettää nuorelle vain muutaman viestin, joissa etenee nopeasti seksuaalissävyytteeseen sisältöön tai ehdotteluun. Aikuinen voi lähettää tällaisia viestejä samanaikaisesti lukuisille nuorille. Tilanteen nopea eteneminen tarkoittaa, että vanhemman voi olla vaikea puuttua siihen ennen kuin rikos on ehtinyt tapahtua. Grooming voi olla myös hitaammin etenevä prosessi, jossa aikuinen pyrkii saamaan nuoren luottamuksen ja muuttaa keskustelunaiheet vähitellen seksuaalissävyytteisiksi. Nuoren voi olla haastava tunnistaa hitaasti etenevää grooming-tilannetta, jossa aikuinen saattaa aluksi käyttää aikaa tutustumiseen, kysellä nuoren päivittäisiä kuulumisia ja pyrkiä olemaan henkilö, jolle nuori uskoutuu. Nämä seikat korostavat ennaltaehkäisevän työn merkitystä: nuorille on tärkeä antaa tietoa groomingista ja seksuaaliväkivallasta ja heidän kykyään suojata itseään ja toimia turvallisesti netissä tulee vahvistaa.

MUISTA MYÖS:

Joskus nuori on saattanut olla itse tilanteessa aloitteellinen tai osallistua aktiivisesti esim. seksuaalissävyytteeseen keskusteluun aikuisen kanssa. Tästä huolimatta aikuinen ei saa viestitellä nuorelle seksuaalissävyytteisesti tai tehdä nuorelle seksuaalisia tekoja. On hyvä huomata myös, että groomingissa aikuisen tavoite on saada nuori toimimaan näennäisen vapaaehtoisesti. Aikuisen nuoreen kohdistama seksuaaliväkivalta, grooming tai seksuaalinen häirintä ei ole koskaan nuoren syy.

Aina ei ole selvää, kuka tai minkä ikäinen henkilö nuoreen on ollut netissä seksuaalissävyytteisesti yhteydessä. Myös näistä tilanteista on tärkeä ilmoittaa poliisille tai Nettivihjeelle. Epäily laittomasta toiminnasta riittää.

Myös toinen nuori voi loukata nuoren seksuaalista itsemääräämisoikeutta netissä. Esimerkiksi alaikäisen alastonkuvan levittäminen tai kuvan levittämällä kiristäminen on lähtökohtaisesti laitonta huolimatta kuvan levittäjän tai kiristäjän iästä. Näistä tilanteista on tärkeä tehdä ilmoitus poliisille tai Nettivihjeelle. Toinen nuori saattaa myös lähettää alaikäiselle linkkejä pornografiseen materiaaliin (K18-materiaaliin) tai laittomaan materiaaliin netissä. Tällöin on tärkeää, että osallisena olevien nuorten hyvinvointi tarkastetaan ja mahdollinen rikos selvitetään. Jos nuori jakaa laitonta materiaalia, tulee asiasta ilmoittaa poliisille ja lastensuojeluun. Myös tilanteissa, joissa ei epäile rikosta, voi lastensuojeluun olla yhteydessä aina, jos herää huoli nuoren hyvinvoinnista.

Vanhemman on tärkeä keskustella nuoren kanssa, millaisia asioita netissä ja somessa ei saa tehdä ja mitkä asiat ovat sellaisia, joita tehdessään nuori voi syyllistyä rikokseen. Etukäteen tietoa antamalla vanhempi suojaa nuorta.

SUOJAIKÄRAJAT

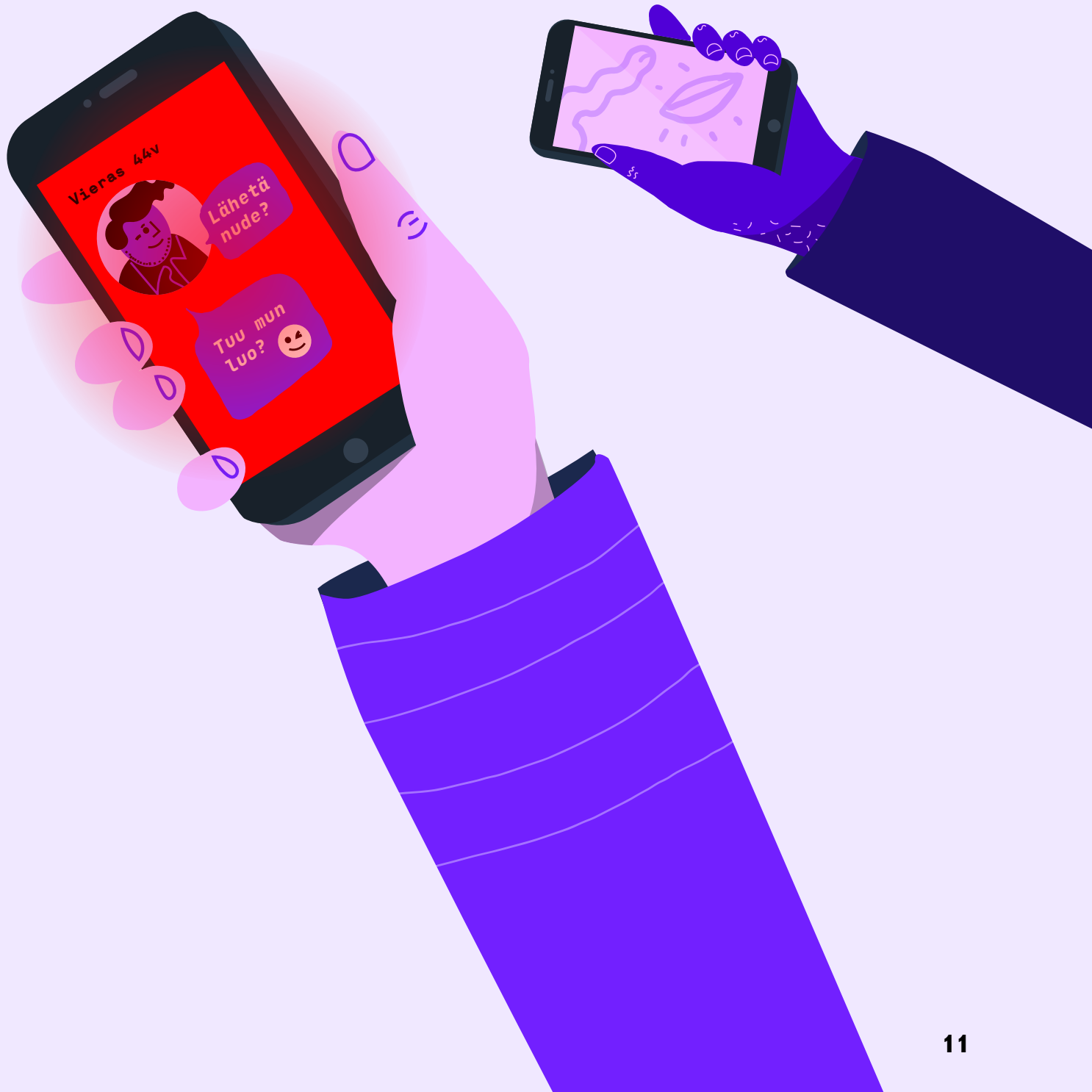
Suomen rikoslaisissa on kaksi suojaikärajaa: 16 ja 18 vuotta. Suojaikärajan tarkoituksena on suojella ja turvata lapsen ja nuoren kasvua, kehitystä ja seksuaalista koskemattomuutta. Tarkoituksena ei ole rajoittaa nuorten välisiä suhteita.

16 vuoden suojaikäraja tarkoittaa, että lasta tai nuorta olennaisesti iältään sekä henkiseltä että ruumiilliselta kypsytyttään vanhempi henkilö ei saa kohdistaa seksuaalisia tekoja alle 16-vuotiaaseen lapseen tai nuoreen. Esimerkiksi: 17-vuotias nuori ei saa tehdä seksuaalisia tekoja 11-vuotiaan lapsen kanssa eikä aikuinen saa lähettää itsestään alastonkuvia alle 16-vuotiaalle nuorelle.

18 vuoden suojaikäraja tulee kyseeseen silloin, kun aikuinen on nuoreen läheisessä suhteessa oleva henkilö, esimerkiksi oma vanhempi, muu sukulainen, valmentaja tai opettaja. Tällaisessa valta-asemassa oleva aikuinen ei siis saa kohdistaa seksuaalisia tekoja myöskään 16–18-vuotiaaseen lapseen tai nuoreen.

Muista myös nämä väärät ja tuomittavat teot, joissa on 18-vuoden ikäraja:

- Alle 18-vuotiaan seksuaalissävyytteisen kuvan jakaminen ja hallussapito
- Seksuaalipalveluiden ostaminen alle 18-vuotiaalta
- Lapsen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan suoratoiston seuraaminen

MITEN VANHEMPI VOI SUOJELLA NUORTA NETISSÄ?

Tässä keskitytään kolmeen tapaan, joilla vanhempi voi suojella nuorta netissä: läsnäolo, tiedon antaminen ja kertomiseen rohkaiseminen. Näitä voidaan kutsua yhdessä turvataitokasvatukseksi, eli tiedon ja taitojen antamiseksi nuorelle, jotta hän osaa toimia myös epäilyttävissä ja pelottavissa tilanteissa.

”en edes tiennyt, että alastonkuvien pyytäminen, levittäminen yms. on laitonta ennen tätä vuotta.”

1. Vanhemman on tärkeä olla läsnä nuoren digiarjessa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vanhempi on kiinnostunut, mitä nuori netissä tekee, millaisia asioita hän tykkää siellä jakaa ja keiden kanssa hän juttelee. Vanhempi kysyy netin käytöstä osana arkisia keskusteluja ja opettelee ymmärtämään nuoren nettiarkea. Netin käytöstä voi jutella samaan tapaan kuin kouluun tai harrastuksiin liittyvistä kuulumisista. Kiinnostusta voi osoittaa esimerkiksi kysymällä nuoren käyttämästä sovelluksesta ja antamalla hänen näyttää, mikä sovelluksen idea on.

2. Nuoren on saatava tietoa turvallisesta netin käytöstä sekä asioista, jotka netissä voivat häntä vahingoittaa. Tähän kuuluu tiedon antaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta. Tarkoitus ei ole pelotella nuorta, vaan antaa hänelle tietoa, jonka avulla suojata itseään.

Seksuaaliväkivallasta keskusteltaessa voi aihetta lähestyä esimerkiksi mediassa näkyvän tapauksen kautta tai tutustumalla yhdessä erilaisiin nuorille aiheesta tuotettuihin materiaaleihin. Tämän linkin takana on Pelastakaa Lasten nuorille tekemä opas, [pelastakaalapset.fi/munkehomunrajat](https://www.pelastakaa.fi/munkehomunrajat), ja täällä nuorten julisteet, [pelastakaalapset.fi/nettivihjemateriaalit](https://www.pelastakaa.fi/nettivihjemateriaalit). Molempia voi käyttää keskustelun avaamisessa.

Keskustelussa voi olla hyvä antaa nuorelle esimerkkejä siitä, millaisia asioita seksuaaliväkivalta voi netissä olla, esimerkiksi hyödyntäen sivun 8 listausta. Pelkkä sana ”seksuaaliväkivalta” voi viedä ajatukset fyysisessä kontaktissa tapahtuvaan seksuaaliseen toimintaan. Nuori ei välttämättä tiedä, että esimerkiksi aikuisen lähettäessä nuorelle alastonkuvan tai seksuaalissävyytteisen viestin, on kyse väkivallan teosta. Nuori saattaa hahmottaa tällaiset teot seksuaalisena häirintänä ja saattaa ajatella, että kyse ei ole niin vakavasta asiasta.

MUISTA MYÖS

Nuorelle on tärkeä korostaa, että aina voi sanoa ei, jos tilanne tuntuu epämukavalta. Ketään ei saa painostaa sellaiseen, mitä hän ei halua tehdä. Myös sellaiselle ihmiselle voi ja pitää sanoa ei, josta nuori välittää tai joka vetoaa auktoriteettiasemaansa. Joskus voi olla vaikea sanoa ei tai voi pelottaa, miten selittää kieltäytyminen. Opeta nuorelle, että kieltäytymisen lisäksi epämukavasta tilanteesta voi myös poistua ilman, että jää asiaa selittämään toiselle henkilölle.

3. Keskusteltaessa seksuaaliväkivallasta tulee nuorelle korostaa, että tällaisista tilanteista on aina tärkeä kertoa turvallisuudelle aikuiselle. Tiedetään, että harva nuori kertoo kokemastaan netissä tapahtuvasta groomingista tai seksuaaliväkivallasta aikuiselle. Osa nuorista ei kerro kenellekään. Yleisimmin nuori kertoo kokemastaan ystävälle.

Nuoret eivät kerro kokemuksistaan, koska he eivät välttämättä pidä tapahtunutta vakavana asiana. Lisäksi nuori saattaa ajatella, että kertominen ei auttaisi, että kukaan ei olisi asiasta kiinnostunut tai että kertominen pahentaa asioita. Nuori ei välttämättä tiedä, mitä tehdä tilanteessa. Häpeä ja syyllisyyden tunne tapahtuneesta ovat myös syitä kertomatta jättämiselle.

”Netissä on todella yleistä että saa limaisia viestejä ja jonkin laista ahdistelua. Yleensä ne vain estetään ja asia on sillä selvä. 7lk ensimmäisten ahdistavien viestien saaminen saattoi valvottaa ja häiritä, mutta niihin on turtunut ja tottunut. Ei niihin jaksa enää kiinnittää huomiota ja vaivata päätään.”

”Antakaa enemmän tietoa asioista, koska asioita ei välttämättä uskalleta kysyä tai sitä ei saa mistään.”

”Minulle on aina painotettu sitä miten tärkeä on puhua kaikesta ja tiesin, etten ole tehnyt mitään väärin”

Vanhempi voi pyrkiä omalla toiminnallaan edesauttamaan sitä, että nuori uskaltaa kertoa hänelle ikävistä tai pelottavista kokemuksista - myös silloin, jos nuori kokee tehneensä itse virheen tai jotakin noloa. Läsä olevaa, nettikuulumisista kiinnostunutta vanhempaa, joka on ottanut seksuaaliväkivallan puheeksi antaessaan nuorelle tietoa, voi olla helpompi lähestyä vaikean aiheen kanssa. Puheeksi otto on ikään kuin luvan anto. Kun vanhempi rohkenee ottaa seksuaalisuuden ja seksuaalisuuteen liittyvät riskitilanteet puheeksi, nuori tietää, että näistä asioista on OK keskustella hänen kanssaan myös myöhemmin. Jos vanhempi itse kokee seksuaalisuuden tai seksuaaliväkivallan haastavina aiheina keskustella nuoren kanssa, voi kuvitella, miten suuri kynnyksellä tai pelottavan tilanteen kohdanneella nuorella voi olla ottaa näitä asioita ensimmäistä kertaa puheeksi.

Vanhempi voi myös ottaa kertomisen erikseen puheeksi. Voi sanoa esimerkiksi: *”Voit tulla kertomaan minulle mistä vain asiasta. Mikään asia ei ole liian pieni tai nolo. Jos jotain ikävää on tapahtunut, me selvitetään se sitten yhdessä.”*

Jos nuori on toiminut netissä tavalla, joka ei vanhemman mielestä ole oikea, tulee asiasta pyrkiä keskustelemaan rauhallisesti ja nuorta kuunnellen. Esimerkiksi digilaitteen poisottamisella tai mediankäytön säätelyllä uhkailu tai kiristäminen ei ole suositeltavaa. Jos nuori pelkää itselleen tärkeän laitteen poisottoa, hänen kynnyksensä jatkossa kertoa netissä tapahtuneista väkivaltatilanteista tai tilanteista, joissa kokee itse toimineensa väärin, on korkea.

Vanhempi voi muistuttaa nuorta, että hänen elämässään on useita turvallisia aikuisia, joille voi kertoa netissä tapahtuneista asioista. Joskus esimerkiksi koulun henkilökunnalle tai nuorisotyöntekijälle kertominen tai Nettivihjeelle ilmoittaminen voi tuntua nuoresta helpommalta. Muistuta nuorta, että turvalliselle aikuiselle on tärkeä kertoa myös, jos ystävälle sattuu jotain. Vaikka ystävä olisi vannottanut pitämään asian salaisuutena, tulee nuoren kertoa, jotta ystävä saa tarvitsemansa avun.

HARJOITUS 2:

Pohdi mielessäsi tai kirjaa ylös, millaiset kosketukset, sanat tai katseet viestivät sinulle turvaa ja luottamusta. Milloin sinulla oli lapsena tai nuorena turvallinen olo? Millaisista asioista turvallisuus sinulle nyt muodostuu? Millaiset tilanteet tulkitisit ikäviksi ja turvattomuutta tuottaviksi?

Lähde: muokattu teoksesta Bildjuschkin ja Ruuhilahti 2012. Mitä ihmettä? Opa ammattilaisille. Seksuaalikasvatusta 3-9 -vuotiaille. <http://www.nektaria.fi/site/wp-content/uploads/2019/11/Mit%C3%A4-ihmett%C3%A4.pdf>

MUISTA MYÖS

Jos vanhemmalla herää huoli nuoresta ja hänen hyvinvoinnistaan, vanhemman on tärkeä pyrkiä pysymään rauhallisena. Mikäli mahdollista, huolesta on hyvä kertoa nuorelle avoimesti. Tilanne voi suututtaa tai turhauttaa vanhempaa, mutta näitä tunteita on hyvä pyrkiä käsittelemään ensin itse tai sanoittaa ne nuorelle siten, että nuori ymmärtää niiden johtuvan huolesta. Näin pyritään varmistamaan, että nuori ei pelästy tai pyri salaamaan, mitä on mahdollisesti tapahtunut. Samalla vanhemman on hyvä pitää mielessä, että nuoren oireilu voi johtua muustakin kuin vanhemman pelkäämästä asiasta. On tärkeä antaa nuoren kertoa, mitä on mahdollisesti tapahtunut ja kuunnella tuomitsematta.

Jos vanhempi pelkää nuoren turvallisuuden puolesta ja kokee tarpeelliseksi saada tietää, mitä nuoren puhelmella on, tulee tästäkin ensisijaisesti kertoa nuorelle. Vanhempi ei saa rikkoa nuoren oikeutta yksityisyyteen kuin tilanteissa, joissa on todellinen huoli nuoren hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Vanhemman on hyvä muistaa, että joissain tilanteissa nuori saattaa pyrkiä poistamaan puhelimeltaan tietoja, jos esimerkiksi kokee toimineensa itse nolosti tai väärin.

Jos vanhempi pelkää nuoren olevan välittömässä vaarassa, tulee hänen olla yhteydessä hätänumeroon 112.

TOIMINTAOHJEET: KUN NUORI ON KOHDANNUT SEKSUAALIVÄKIVALTAA NETISSÄ

Jos nuori kertoo vanhemmalle kokemastaan seksuaaliväkivallasta, on kyse luottamuksen osoituksesta. On tärkeää, että vanhempi osoittaa uskovansa nuorta. Joskus tapahtunut voi paljastua vanhemmalle vahingossa.

Tilanne voi ymmärrettävästi saada vanhemmassa aikaan monia tunteita, kuten surua, vihaa ja pelkoa. Kohdatessaan nuoren vanhemman tulisi kuitenkin pyrkiä keskittymään nuoren kokemukseen: hänen tunteidensa sallimiseen ja hänen kertomansa kuulemiseen. Tärkeää on, että aikuisen tunnereaktio ei näy nuorelle syyllistämisenä.

Jos tilanne tuntuu vanhemmasta ahdistavalta tai esimerkiksi raivostuttavalta, on tärkeä hetkeksi pysähtyä, hengitellä rauhassa hetki ja vasta sitten lähestyä nuorta asiassa. Jos nuori on itse toiminut tilanteessa aktiivisesti, kuten lähettänyt itsestään alastonkuvia tai seksuaalissävytteisiä viestejä, voi nuoren häpeä ja syyllisyys olla suurta. Vanhemman voimakas reaktio ja mahdollinen syyllistäminen lisäävät nuoren häpeän tunnetta ennestään. Tällainen reaktio vanhemmalta voi satuttaa nuorta. Vanhemman on hyvä huomioida myös, että grooming-prosessissa aikuinen voi pyrkiä monin keinoin saamaan nuoren luottamaan ja kiintymään itseensä. Nuori saattaa siis olla kiinnostunut tai viehättyynyt henkilöstä, jonka kanssa hän on viestitellyt.

Tällä nettisivulla on tietoa tahoista, joihin vanhempi voi olla yhteydessä saadakseen tukea omien ajatustensa käsittelyyn: pelastakaalapset.fi/tukipalveluita

Jos nuori on kohdannut houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin tai seksuaaliväkivaltaa netissä, toimi näin:

- Varmista ensin nuoren hyvinvointi. Kuuntele ja lohduta häntä. Anna hänen rauhassa kertoa, mitä on tapahtunut. Älä syyllistä nuorta.
- Kiitä nuorta siitä, että hän luotti sinuun ja kertoi tapahtuneesta.
- Tallenna todistusaineisto. Nuorella saattaa olla tekijän kanssa käytyjä keskusteluja ja tekijän lähettämiä kuvia tai videoita. Älkää poistako niitä. Keskusteluista ja tekijän profilista on hyvä ottaa kuvakaappaus. Kuvakaappaukset voivat toimia todistusaineistona. Säilyttäkää niitä, kunnes saatte ne välitettyä poliisille.
- Ilmoita tapahtuneesta poliisille tai Nettivihje-palveluun. Nettivihje välittää tiedon laittomaksi arvioidusta toiminnasta poliisille. Voit myös konsultoida Nettivihjeen asiantuntijoita puhelimitse. Yhteystiedot löydät osoitteesta nettivihje.fi.
- Huolehdi, että saatte tarvitsemanne ammattiavun ja -tuen. Läheisen seksuaaliväkivaltakokemus ja mahdollinen rikosprosessi voivat olla kriisi koko perheelle. Esimerkiksi koulun oppilashuollon työntekijät, kuten terveydenhoitaja, ja lastensuojelu ovat nuoren ja perheen tukena. Täällä on tietoa muista auttavista tahoista: pelastakaalapset.fi/tukipalveluita

MUISTA MYÖS:

Nuori ei välttämättä tunnista, että häneen on kohdistettu seksuaaliväkivaltaa netissä. Kaikista epäilyttävästä tuntuista tilanteista, joissa aikuinen tai tuntematon henkilö viestittelee nuorelle netissä, tulee ilmoittaa. Houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin voi alkaa hyvin viattomalta vaikuttavalla viestittelyllä, jossa ei aina aluksi ole mukana seksuaalissävyytteisiä elementtejä, kuten kuvia, kysymyksiä tai vihjailua.

Voi myös olla, että nuori ei vanhemman mielestä näytä reagoivan tapahtuneeseen millään tavalla ja voi pyrkiä jatkamaan elämää ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Vanhemman ei tarvitse tällaistakaan reaktiota säikähtää. Kyse on ymmärrettävästä reaktiosta ja tavasta toimia. Vanhemman rooli on kuitenkin varmistaa, että nuori saa tarvitsemansa ammattiavun ja -tuen prosessoida tapahtunutta.

NETTIVIHJEESTÄ KESKUSTELEMINEN JA ILMOITUKSEN TEKEMINEN

On tärkeää, että jokaisella nuorella on elämässään sellaisia turvallisia aikuisia, joille voi kertoa mistä tahansa mieltä askarruttavasta asiasta tai pelottavasta kokemuksesta. Tiedämme kuitenkin, että aina nuoret eivät kerro esimerkiksi netissä kohtaamastaan groomingista tai seksuaaliväkivallasta aikuiselle. Onkin tärkeää, että nuorella on myös itsellään tieto, miten hänen tulee toimia tilanteessa ja mihin hän voi itse ilmoittaa kokemastaan.

Keskustele asiasta nuoren kanssa ja kerro hänelle, että aikuisen tai tuntemattoman lähestyessä häntä seksuaalissävyytteisesti tulisi hänen ensisijaisesti kertoa siitä aina turvalliselle aikuiselle. Kerro myös, että jos hän päättää olla kertomatta, tulisi hänen:

- Lopettaa viestittely. Aikuisen mahdolliseen painostukseen tai kiristykseen ei tarvitse reagoida tai viesteihin vastata.
- Ottaa keskustelusta ja profileista kuvakaappaukset. Säilyttää mahdolliset vastaanotetut ja lähetetyt kuvat.
- Tehdä ilmoitus Nettivihjeelle tai suoraan poliisille.
- Halutessaan olla yhteydessä keskustelutukea tarjoaviin toimijoihin, joita on listattu tänne: pelastakaalapset.fi/tukipalveluita

Myös ilmoittamisen jälkeen voi päättää kertoa turvalliselle aikuiselle. Kerro nuorelle, että koskaan ei ole liian myöhäistä kertoa.

Nettivihjeelle ilmoittaessa on hyvä muistaa nämä asiat:

- Ilmoitus tehdään osoitteessa nettivihje.fi/ilmoita.
- Nettivihjeelle voi ilmoittaa, jos:
  - » aikuinen tai ennestään tuntematon henkilö on houkutelut alle 18-vuotiasta seksuaalisiin tarkoituksiin netissä.
  - » aikuinen tai ennestään tuntematon henkilö on kohdistanut alle 18-vuotiaaseen netissä seksuaalista häirintää.
  - » Alle 18-vuotiaan alastonkuvaa levitetään.
  - » on nähnyt netissä kuvamateriaalia, joka on alaikäistä seksuaalisesti loukkaavaa tai jossa lapsen kohdistetaan seksuaaliväkivaltaa.
  - » Alle 18-vuotiaaseen on kohdistettu seksuaaliväkivaltaan liittyvää ihmiskauppaa.
- Pelkkä epäily riittää! Ilmoittajan ei tarvitse olla varma, onko tilanteessa tapahtunut jotakin laitonta.
- Lomakkeelle on tärkeä kirjata mahdollisimman tarkasti, mitä on tapahtunut ja kenelle (ml. mahdolliset nimimerkit) sekä mikä on tapahtuneeseen mahdollisesti liittyvä verkko-osoite.
- Lomakkeelle tulee liittää mahdolliset kuvakaappaukset tai tapahtuneeseen liittyvät kuvat.
- On tärkeä kirjata lomakkeelle omat yhteystiedot, jotta asian jatkoselvittely on mahdollista.

APUA JA TUKEA

Poliisi: kaikki yhteystiedot löytyvät osoitteesta: poliisi.fi/yhteystiedot

Kunnan sosiaali- ja kriisipäivystys: kiireelliset asiat ympäri vuorokauden kaikkina viikonpäivinä

Apua ja tukea voi saada myös kunnan terveyskeskuksesta, äitiys- ja lastenneuvolasta, perheneuvolasta, sosiaalitoimistosta, nuorisotoimesta, koulutoimesta, opiskelijaterveydenhuollosta, lasten ja nuorten psykiatriselta poliklinikalta, nuorisopoliklinikalta tai seurakunnasta.

Lisätietoa paikallisista tukipalveluista saa ottamalla yhteyttä kunnan sosiaali- ja terveystoimeen.

Hätätilanteessa soita yleiseen hätänumeroon 112!

Tältä sivulta löydät tietoa muista auttavista tahoista: pelastakaalapset.fi/tukipalveluita

KIITOS OPPAAN KOMMENTOINNISTA

Julia Alajärvi, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Katriina Bildjuschkin, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Keskusrikospoliisi
Paula Aalto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Tommi P Pesonen, Loisto setlementti ry
Pelastakaa Lasten kollegat

Lisäksi suuri kiitos opasta kommentoineille vanhemmille!

ANNA OPPAASTA PALAUTETTA

pelastakaalapset.fi/turvaajatue/palaute

Pelastakaa Lapset

pelastakaalapset.fi

**Yhteisrahoitettu Euroopan unionin
Verkojen Eurooppa -välineestä**

Tästä julkaisusta vastaa yksinomaan sen laatija.
Euroopan unioni ei vastaa sen sisältämien
tietojen käytöstä.